

تفاوت مصحف و صحیفه علی علیه السلام چیست؟

صحیفه و مصحف دو اثر کاملاً مجزا و جدای از هم هستند اما در تاریخ تمدن اسلام و تاریخ حدیث این دو عنوان از سوی برخی محققان، خلط می‌شود و برخی چنین می‌پندارند که صحیفه همان مصحف است.

صحیفه و مصحف دو اثر کاملاً مجزا و جدای از هم هستند اما در تاریخ تمدن اسلام و تاریخ حدیث این دو عنوان از سوی برخی محققان، خلط می‌شود و برخی چنین می‌پندارند که صحیفه همان مصحف است.

به گزارش گروه فضای مجازی خبرگزاری فارس، حجت الاسلام دکتر محمدعلی مهدوی‌راد، عضو هیئت علمی دانشگاه تهران پردیس قم، با بیان اینکه مصحف حضرت علی علیه السلام و صحیفه علی بن ابی طالب علیه السلام دو اثر کاملاً جدا از هم هستند به خبرنگار شبستان گفت: ما در میان میراث مکتوب منسوب به امیرالمؤمنین علیه السلام با دو عنوان مواجه هستیم که یکی صحیفه علی بن ابی طالب و دیگری مصحف آن حضرت است اما در تاریخ تمدن اسلام و تاریخ حدیث این دو عنوان از سوی برخی محققان، خلط می‌شود و برخی چنین می‌پندارند که صحیفه همان مصحف است.

صحیفه و مصحف دو چیز کاملاً متفاوت هستند

وی افزود: ذکر این نکته در ابتدا ضروری است که بدانیم صحیفه و مصحف دو اثر کاملاً مجزا و جدای از هم هستند. مصحف امام، مصحف نوشته شده توسط حضرت علی علیه السلام با املای رسول الله صل الله علیه و آله است که بر اساس آنچه از شخص حضرت نقل شده در هنگام نزول آیات وحی پیامبر آن بزرگوار را خواسته و آیات را بر ایشان قرائت می‌کردند و حضرت آنها را کتابت می‌نمود و مصحف حضرت علی علیه السلام به این صورت شکل گرفت.

حجت الاسلام مهدوی‌راد تصریح کرد: صاحب‌نظران و کلیه افرادی که با مباحث حدیثی و تاریخی آشنا هستند می‌دانند که ما در تاریخ اسلام و در ذهن و زبان صحابه رسول خدا صل الله علیه و آله، لفظ مصاحف را بسیار مشاهده می‌کنیم. به عبارت دیگر افراد زیادی بودند که قرآن را کتابت می‌کردند و این نوشته‌ها، بعدها به مصحف معروف شده است، از جمله مصحف عبدالله بن مسعود، مصحف ابن بی کعب، مصحف علی ابن ابیطالب علیه السلام و مصحف ام المؤمنین عایشه.

مصحف علی علیه السلام چه بود؟

سردبیر مجله آینه پژوهش در توضیح بیشتر در رابطه با این مصاحف مختلف خاطرنشان کرد: اینکه این مصحف‌ها چه خصوصیتی داشته‌اند و آیا واقعا همان کلمات وحی بوده است یا خیر، در مباحث تاریخی مربوط به ماجرا مورد نقد و بررسی قرار می‌گیرد اما نکته مورد توجه آن است که مصحف علی علیه السلام دارای ویژگی‌های خاص و منحصر به فردی بوده که در سایر مصاحف وجود نداشته است، به عنوان مثال این مصحف علاوه بر متن آیات قرآن تأویل، تفسیر، بیانات، توضیحات و مصداق‌یابی‌های فراوانی را نیز شامل می‌شد که کلیه آنها نیز برگرفته از وحی الهی بوده است. به عبارت دیگر کلیه این موارد از طریق وحی در اختیار پیامبر قرار می‌گرفت و آن حضرت آنها را برای امیرالمؤمنین علیه السلام املاء فرموده و حضرت یادداشت می‌کردند.

حجت الاسلام مهدوی‌راد در بیان تفاوت صحیفه و مصحف حضرت علی علیه السلام و در تبیین کیفیت و ماهیت صحیفه گفت: ما در میراث علوی با دو صحیفه مواجه هستیم اول صحیفه‌ای که عالمان اهل سنت از آن یاد کرده‌اند و دیگری صحیفه‌ای که در میراث حدیثی شیعی از آن یاد شده است. آنچه در میراث اهل سنت بدان اشاره شده، مجموعه حدیثی بسیار کوچکی است که گفته شده در دستگیره شمشیر حضرت آویزان بوده است (فی غرابه السیف علی بن ابیطالب) و درباره محتوای آن هم نقل است که مجموعه روایات مرتبط با دیات و قصاص شامل می‌شده، البته این نقل‌ها صحیح و مسلم است و در زمان کنونی نیز یکی از فضلا و حدیث‌پژوهان اهل سنت به نام 171# رفعت فوزی؛ منابع پراکنده این نقل‌قول‌ها را جمع‌آوری و با عنوان صحیفه علی ابن ابیطالب چاپ کرده است و با مراجعه به این مجموعه جمع‌آوری شده مشاهده می‌شود که محتوای کلیه این نقل‌ها در رابطه با حدود، قصاص و دیات است.

وی افزود: صحیفه‌ای با این کیفیت در منابع شیعی نیز ذکر شده است، همچنان‌که حضرت باقر علیه السلام فرمودند علی علیه السلام صحیفه‌ای داشت که در غرابه شمشیرش قرار گرفته بود یعنی به شکل کاغذی بلند و طویل بود که لوله می‌شد و محفظه‌ای داشت که از غرابه و دستگیره شمشیر آویزان بود اما در منابع شیعه صحیفه دیگری نیز وجود دارد که از اهمیت خاصی برخوردار است.

محتوای صحیفه حضرت چه بوده است؟

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران پردیس قم در رابطه با این اثر مکتوب امیرالمؤمنین علیه السلام گفت: محتوا و حجم کمی این صحیفه در منابع کاملاً وصف شده است. نقل است که اندازه آن هفتاد ذراع بوده و به لحاظ محتوایی نیز هر آنچه را که بشر به آن نیاز داشته، حتی حکم 171#&؛ عرش الخطش؛ یعنی خراشی که در صورت ایجاد می‌شود، در این صحیفه بیان شده است. کلیه مطالب این صحیفه به املای رسول الله و کتابت امیرالمؤمنین علیه السلام شکل گرفته است.

وی تأکید کرد: صحیفه‌ای با این خصوصیات در منابع و روایات شیعی، با عناوین مختلفی از آن یاد شده است. گاه با نام صحیفه‌النبی، چرا که به املای پیامبر بوده، گاه با عنوان صحیفه‌العلی بن ابیطالب، در برخی منابع 171#&؛ کتاب‌علی؛ نام گرفته که این نام مشهورتر است و ائمه علیهم‌السلام در موارد متعددی برای بیان احکام به این کتاب استناد کرده و آن را به اصحاب و یاران نیز نشان داده و می‌فرمودند: بنگرید این حکم در کتاب علی چنین بیان شده است و گاهی نیز با عنوان 171#&؛ کتاب‌نبی؛ یا جامعه تعبیر شده است، بنابراین 171#&؛ صحیفه‌النبی؛، کتاب‌علی؛، 171#&؛ جامعه؛ همه مصداق یک چیز هستند.

سر دبیر مجله آینه پژوهش خاطرنشان کرد: صحیفه در اصل یک کتاب فقهی، حقوقی و مقرراتی و در کل کتاب مربوط به زندگی بشری است اما مصحف، متن قرآن است به همراه تأویلات، توضیحات و تفاسیر آن که نباید این دو را در مباحث کتابت حدیث با هم خلط کرد.